

Domače stvari.

dvomljivo. Veselo bi bilo, če bi se naši iskreni slovenski fanti le nekaj potrebnih nauk v vinoreji, sadjoreji in sploh v kmetijstvu učili, in to v slovenskem jeziku.

Ni tukaj prostora, o vsem tem veliko govoriti, želim samo nekaj zaradi vina, vinskega pretakanja in sačnice prinesiti.

1. Da bo vino za daljno izvažanje pripravno, moramo vsa vinska opravila dobro poznati in vestno storiti, med drugimi opravili je zlo imenitno tudi pretakanje, preden pridemo do tega ne smemo tudi prave poti zgrešiti, zato jo kratko tukaj zaznamvam, začne se že pri trgatvi ali bratvi. Belo vino more biti čisto, sladko, močno in popolnoma zavreto, da tako naredimo, se naj belo in rdeče grozdje posebej trga, pred trgatvo je tudi dobro podbirati, da se slabo, gnjilo grozdje odpravi, in mošt iz takega je podbirina, ob trgatvi se naj dvakrat bere, naj pred sladko, zrelo, potem slabejše grozdje, česar o dobrem letu sicer ni potrebno, tudi jagode se samo v bolj slabih letih od pentljig odbirajo. Grozdje se ne sme vkupej kvasiti, ampak hitro se naj spreša in mošt v čisto posodo naliva, tisti mošt pa, kateri na zadnje teče, pentljščak (Stingelmošt) imenuvau, se naj posebej spravi, ker je bolj zagolten, ker tropine pri razsekanju pešk in pentljig na krnici dajo lesno kislobo in zagoltnost iz sebe, pri mehkih vinih iz nežlahtnega grozdja, ta sicer ne škoduje, ali iz takega mi tudi ne dočakamo ljubkega, tankega vina za daljne kupce, skušeni vinorejci, post. na Renu, dodajo sicer moštu nekaj presnih izprešanih mešičkov brez pešk in od žlahtnega grozdja, ali to je druga, trdijo, da je vino potem bolj dišavno in trpeče, kar je tudi res, saj je le v kozicah dišava, zato poskusite na polovnjak 6—10 bokatov hlustin pridavati. V slabih letinah, in vsakrat, če je grozdje nežlahtno, blatno, gnjilo, je ukazano naliti mošt že prvokrat v 24—48 urah pretočiti, da se odzlezi, moje skušnje so to dobro potrdile. Naliti in za vrenje pripravljen mošt se toliko zapre, da ne more od zunaj zrak vanj stopiti, nastavi se namreč zapiravna cev ali druga priprava, da se nastopljeni mehurčki, ako so pridjani, ne skisajo, splesnijo, in okusa ne kvarijo, drugač ravno velike vrednosti taka priprava nima, naj se le druga opravila dobro store.

Vrenje mošta moremo pospešiti, da bo vino prej zrelo, če hčemo nasproti mošt sladke ohraniti, naj se vrenje zadržuje, k temu nam pomaga mrzlo vreme, mrzla klet in druga sredstva. Za dobra močna vina je vendar ukazano, da hitro vre, čisto, in starega okusa postane, na ta namen ne sme biti klet mrzla, okna se morajo o solnčnih dnevih odpirati, po noči zapirati, in nove iznajdbe še učijo, mošt v posebne tople, še zakurjene hrame spravljati, da hitro in močno zavre, in 1 ali 2 leti prej godno za kupčijo postane in se tudi kmali denar dobi.

2. Kadar v jesen glasno vrenje mošta vtihne, vsedajo droži na dno, ktere potem zelo vkvarjajo prijeten okus, milino, tenkobo in sladkobo vina, dobro je, da ga hmalu okusimo, ne, hočem reči pretočimo, ali ravno to je škodljiva navada, da naši vinorejci premalo na pretakanje drže, še trdijo, da so droži za vino koristne in za živež, čeravno je samo sladkor za živež, dokler je tega kaj v vinu in drožju, tako dolgo se požlahnuje. Naj boljši čas za pretakanje je jasno, mrzlo vreme, malo pred časom, kadar se gorkota v vinohramu premenjuje, prvokrat že jesen začetka decembra, ali gotovo februarja in marca. Po prvem pretakanju že se mora pučel snažno zapilkati, ne ravno celo trdno, ker še tiho vrenje nastopi. Za naša bela vina je naj boljše, večkrat pretakati, to je pred binkoštni in pred ko je grozdje mehko enkrat.

(Konec prihodnjič.)

Kaj je storiti da kroglega graška miši ne pojedo?

Vsem gospodarjem in gospodinjam je zadosti znano, da miši krogli grašek, ktereja si gospodar poseje, naj rajše požerejo; mislim zatoraj da bode vsem gospodarjem prav všeč došlo, ker je zdaj ravno čas grašek sejati, če jim povem pomoček, po katerem si grašek obvarjejo, Pomoček pa je ta: Prej ko grašek seješ, ga namoči 12 uri v vodi, ktera je z žveplom zmešana: v žvepljeni vodi namočenega graška se miš ne dotakne, in tako namakanje še ti prinese tudi drugo korist, namreč, grašek se lepo scimi in hitro in lepo raste.

Jabolke se lahko dolgo časa ohranijo, če se na peceljnu in popku s voskom ali keljem zamažejo, vsaka posebej v papir zavije in na hladnem čvrstem zraku v temnem kraju hranijo. Naj dalje pa se ohranijo, ako so v popolnoma suhem pesku v kakem sodu tako zakopane, da se druga druge ne dotika, sod pa tako zadelan, da zunajni zrak ne more vthajati.

Ne popolnoma suha otava ali detelja se naj lože ohrani, ako se osoli, na pol s ovseno ali s ječmenom slamo zmeša in tako nakopi.

Dolgo rabljene nesnažne ali mastne steklenice (flaše) si naj lože očistiš s žagovino, ktera se v nje nadeva in h kateri se malo vode prilije in se tako dolgo v steklenici trese, dokler steklenica ni celo čista. Steklenice zgubijo po takem pranju vsako naj močnejšo duho.

Naj boljše ščene (mladi pes). Glasovit zoolog Brehm trdi, da se naj boljše ščene tako spozna: Če kusa vrže več ščeničev in želiš naj boljše odgojiti, raznesi vse daleko od ležišča na različna mesta, ktero bo kusa naj prej pobrala in spet v ležišče odnesla, to je naj boljše. Če to ponoviš, bo mati vsikdar ono isto ščene pobrala in spet v ležišče nesla. Tako ščene je naj boljše.

Da biki ali junci ne uidejo ali sicer ne divjajo — se priporoča to-le: Šopek repa preveži z vrvjo (štrikom), potem rep napogni čez hrbet in ga priveži za rogove tako, da bik brez bolečin ne more pobesiti glave. Tako privezana živina mora zmiraj glavo pokonecu držati, in je tako pohlevna, da jo vsak otrok lahko pelje.

Kamno olje ali petrolje je koristno na tri strani:

1. Petroleum je svečava in da kaj lepo luč, nevarno je tedaj le, ako se varno ž njim ne ravna in dobro očiščeno ne kupi, ker se sila rado vžge.

2. petroleum je zdravilo zlasti pri garjah živinskih; enkrat se namažejo garje ali lišaji, in večidel se že ozdravi živina.

3. petroleum prežene bolhe in uši na zelju, repi itd. Ena žlica petroleumu se vlije v škropilnico in z vodo dobro premeša, in s to vodo se poškrpi repa, zelje itd.

„Novice.“

Navodi k narodnemu gospodarstvu.

Del III.

(Dalje.)

20. Vsakdo naj bi se po mogočnosti svoje poslovanje obširno proučil: kmet naj bi dobro poznal zemljo, ktero obdeluje, naravo in življenje različnih rastlin in živali, kako jih naj boljše ploditi in gojiti, zakaj in na kakšen način rabiti in obračati, na kratko, znati bi imel umno kmetovati. Mehanik, obrtnik, rokodelcec ima na tenko poznati robo, ktero prestvarja, trgovce blago, s katerim mu mogoče trgovati: ima vedeti, kako in kde se stvari pripravljajo, kde so naj boljše, in si jih po dobri ceni naj leži dobiva, in kakšno blago more sopet kam drugod naj boljše zabarantati in zamenjivati.

21. Zvedenemu delavcu, ki bitnost in naravo stvari, z katerimi se peča, pozna, je delo celo ugodno in prijetno, nikakor ne kakšna težava ali butara, ktero nam sila nalaga. Omenimo n. p. kmeta, ki naravne postave, po katerih rastline rastejo, kakor tudi bitnost in lastnosti posebnih rastlin nekoliko pozna in jih opazuje; temu je delo veselje, ker po njem načinja vedno nove pokuse v naravoslovstvu, bistri svoj um in nabira novega znanja: to ima pa še drugi posledek; umetno delo mu ni samo na večje veselje, temoč tudi na večji dobiček, ker po dobrih skušnjah svoje delo le za dober prid obrača.

22. Naj bi tedaj vsakemu človeku mogoče bilo si zato potrebnih vednosti in znanosti pridobiti; k temu pa je prva in glavna potreba, da se vsakdo naj manj dobro brati, pisati in računati nauči; kdor toliko zna, se more z pomočjo dobrih knjig sam z svojo marljivostjo več učiti, kar mu je za dotično poslovanje potrebno, ali se za kaj druga izurjati, kar bi ga veselilo. Zato naj bi bilo dovolj potrebnih in pripravnih šol ter učiteljev, za ktere naj bi občinstvo ali vlada skrbelo in potrebam pomagovala. Ko so se šole ustanovile naj bi se stariši, katerim dobra odgoja otrok ni mar, po postavi silili otroke v šolo in k uku pošiljati, da se jim tam da po-

trebna odgoja. Zanamarjanje potrebne odgoje naj vlada ostro kaznuje, ker ona ima skrbeti za dobro in čast svojih državljanov kakor vsaki familijni oče za ude svoje obitelji.

23. Ostro je treba na odgojivanje mladine paziti, posebno tam, kder se je dozda zamarjalo: mnogo starišev, ki se sami niso nič učili, tudi nečejo nikakoršnega učenja in omike za svoje otroke; da, še celo branijo jim kaj več vedeti, kakor sami znajo, misle da staro kopito, po katerem so se jihovi dedeci in preddedeci ravnali, je naj bolje; kazen naj takšne nevedneže na boljše pot prisili, če jih noben prijazen nauk in nagovor dotičnih duhovnih pastirjev k temu pripraviti ne more. Otroke takšnih starišev pa, ki bi res tako ubožni in revni bili, da bi ne mogli otrok v šolo pošiljati, naj bi občina odgojiti dala in za nje skrbela, ker gotovo ji je leži, boljše in častnejše, si dobre občinjane odgojiti, ki ji bodo potem na čast in korist, kakor pustiti da odrastejo nevedneži v vsem, kar je dobrega in poštenega, in ji zato bodo brž na škodo in sramoto. Dajte mladim nedolžnim ubožcem potrebno odgojo, pomagajte jim, in ne bode vam treba zagrešenih beračunov in zastaranih izvržencev rediti in nečast in sramoto, ktero vam delajo, plačevati.

Zgodovinski spominki za prosto slovensko ljudstvo.

Spisal
Davorin Trstenjak.
Ponikla.

Fara in srenja Ponikla leži v jelšanskem (Erlachstein) okraju kraj južne železnice, kjer je tudi železnična postaja, in sicer prva od Poličan. Steje čez 2000 duš. Crkev prostorna je posvečena sv. Martinu, zraven farne crkve še ima podružnico sv. Ožvalda. Ker crkve v čast sv. Ožvaldu posvečene so prestare, kakor postavim v Ptuju, ktera že stoji čez tisoč let, smemo klepati, da je v Ponikli že v začetku 10. stoletja crkev stala. Gotovo je, da je leta 1241 na Ponikli že bila imenitna fara. Tistega leta je umrl grajščak vojniški z imenom Wilhelm. Ta je po krivici in z silo vzel Zajeklostru več posestev, podložnikov, in je poškodoval njegove dohodke. Na smrtni postelji ga obišče njegov spovednik Otto, fajmešter pri Novi crkvi, in ga nagovarja naj klostru povrne poropane reči. Vilhelm se je spokoril, in je v pričjo priora Zajeklosterskega, in fajmeštra poniklanskega vse sopet povrnil klostru, kar mu je po krivici vzel bil. (Juvavia, pag. 260 — 282): Leta 1509 je cesar Maksimilian I. na novo ustanovljenemu kolegiatnemu kapitulu v Rudolfovem ali v novem mestu na dolnjem Kranjskem poniklansko faro, ktera je tedaj obsegala vso šmarsko (jezersko) dekanijo, daroval za miznino *) Mensaldotation), in tako so novomeški korarji dobili patronat čez poniklansko faro in druge fare šmarske dekanije.

Ponikla, Ponikva pomenja dolin svet, v katerem voda hitro v zemljo ponikne. Takošnih imen je več po gornjem in srednjem Stajeru, tudi na Kranjskem.

Ponikla ostane zmirom imenitna, ker so se 26. novembra 1800. v tej fari in sicer na Slomu narodili nevmrljivi škof in slavni slovenski pisatelj Anton Martin Slomšek. Rojstni dom stoji na malem gričku in se lahko vidi na desni strani, kedar se človek po železnici iz Celja v Maribor pelje. Upati smemo, da na rojstnem domu bodo vrli Poniklani svojemu slavnemu rojaku kakošen spominek postavili. Ponikla je že bila za Rimljanov naseljena, ker se je blizo farne crkve našlo več starinskih reči iz one dobe. V pismih devetega stoletja se že tudi imenuje ves blizo Ponikve Hotunje (Chotuna).

Politični ogled.

G. Revertera, dosedajni avstrijski poslanec na ruskem dvoru, bo prej ko ne zapustil državno službo; pravi se, da pride na njegovo mesto vitez Vetsera, dozdajni opravnik v Carigradu.

Skupni vojni minister je ukazal, da se mora prva tretjina onih potrebščin, s katerimi bi se imela armada do konca tega leta priskrbeti, že oddati dotičnim komisijam do konca aprila, zadnja tretjina pa do konca avgusta. Sama znamenja, — da ostane mir!

*) Miznina, Tischgut, Kucheneigen so se veleli vsi dohodki fare postavim desetina, lokno, žito, dobiček lova itd. Pis.

Ogrska potrebuje 100 milj. 500 tisoč gld. na leto, minister obeta, da se bo znižal davek pri tabaku, pri soli (na 2 gld. 40 kr.) in od podedovanega blaga. Mi pa bomo srečni, če se nam le davki ne bodo poviševali!

Na Bavarskem se pripravljajo za pristop južno-nemške zaveze k severno-nemški.

Badenska je tudi dobila postavbo o odgovornosti ministrov in svobodomiselnost postavbo za tisk.

Danska zahteva od Pruske, da jej naj odstopi Alsen in Sundewit (tedaj tudi Düppel). Pruska vendar noče o tem nič čuti, in bati se je, da se spet pograbit.

Danska je naznanila na Dunaj in v Pariz, da se ne bode na podlagi pruskih predlogov dalje pogovarjala.

V Parizu se glasi o vojski zmirom bolj širijo in pravi se, da se vojski z Prusko ni izognoti, čim prej se toraj začne, tem bolje. Napoleon se razgovarja s svojimi generali o vojski in jeni potrebi. Lepo priliko za vojsko, bo mu morebiti dalo — Schleswig-Holsteinsko!

Po Španskem se zlo razširja neki list, čegar moto se glasi: Proč z Burboni, živila demokratična vlada.

Črnogora hrepeni po vojski, vse je že z orožjem in z drugimi vojnimi potrebščinami pripravljeno.

Iz Kandije se je naznanilo 5 hudih bitek, v kterih so bili Turki spet prav živo tepeni.

Turško. Turkom se od dana do dana huje godi, bolezni namreč zmirom močnejša prihaja: v Bosni vre če dalje bolj: Kreto bi sultan že rad odstopil Grkom, ako bi mu bila porok angleška in francoska vlada, da, se mu po tem ne bodo vzele druge dežele, Rumunija in Egipt se boste menda kmalu za samostojne oklicale; v Evropi tedaj, kakor v Afriki in Aziji, kjer se tudi Perzijanci pripravljajo na boj soper Turka, žuga polmesecu toliko nevarnosti, da bode bolezni težko prestal.

Novičar.

— Po novem postavnem načrtu o politični uravnavi se bodo mesto okrajnih uradov upeljala okrajna glavarstva (Bezirkshauptmannschaften), ktera bodo obsegala dva tri in še več zdajnih okrajnih uradov. Na Stajerskem je bilo dozdej 63 političnih okrajnih uradov, na mesto teh bo zdaj napravljeno samo 15 okrajnih glavarstev, ktera bodo imela svoje sedeže v sledečih mestih: V Gradcu, Feldbachu, Hartbergu, Vajenu, Štanjeu, Lipnici, Bruku, Judenburgu, Muravi, Licenu, Celju, Mariboru, Brezcah, Ptuju in Slovengradcu. Leta 1850 je bilo 10 političnih okrajnih glavarstev, ktera so imela svoje sedeže še, zvu imenovanih mest v Ljubnu, Irdningu, Ljutomeru, Radgoni.

— Slavna čitalnica v Ljutomeru je g. dr. Jan. Bleiweisa izvolila za svojega častnega uda in mu poslala krasno diplomu.

— Gospod vitež dr. Miklošič je podaril Matici 19 zvezkov svojih knjig in g. prof. Šembera svojo knjigo „Zapadni Slovane“. Slava!

— V državnem zakonskem listu je izišla 15. t. m. postava o davku na sladkor in žganje, ktera se prej ni mogla razglasiti, ker je vlada morala čakati, dokler ni izdelal tudi ogerski zbor jednako postavbo o onem istem predmetu.

— Od c. k. ministerstva pravosodja je došlo prašanje v Ljubljano, ali ni tamo poslopja, ktero bi bilo pripravno za jetnišnico in sicer za 400 hudodelcev.

— Iz vseh krajev Česke in Moravske še zmirom prihajajo protesti proti davku na premoženje.

— Francoska vlada je prodala danski 45.000 pušek na iglo.

— Ljubljanska kupčijska zbornica je volila za predsednika g. V. C. Zupana, za podpredsednika pa g. Janeza, Horaka; oba enoglasno.

— Roj v topovi (kanonini) cevi. V kasarninem dvoru v Frauenfeldu (v Turgavskem) se je vselil roj v cev dvanajstfuntnega topa. No bučelarji, kaj rečete k temu novemu panju?

— Pravi se, da se bodo sklicali deželni zbori meseca junija, ne bodo vendar dolgo zborovali, ker kesneje se bodo spet sklicale delegacije.

— „Slovenska Matica“ ima zdaj že 1364 članov in više od 30.000 gld. premoženja.

— Pred kratkim so se zbrali v Beljaku učitelji iz četrh dekanij, ki so se posvetovali, ali bi ne bilo času primerno, da bi se osnovala velika učiteljska družba